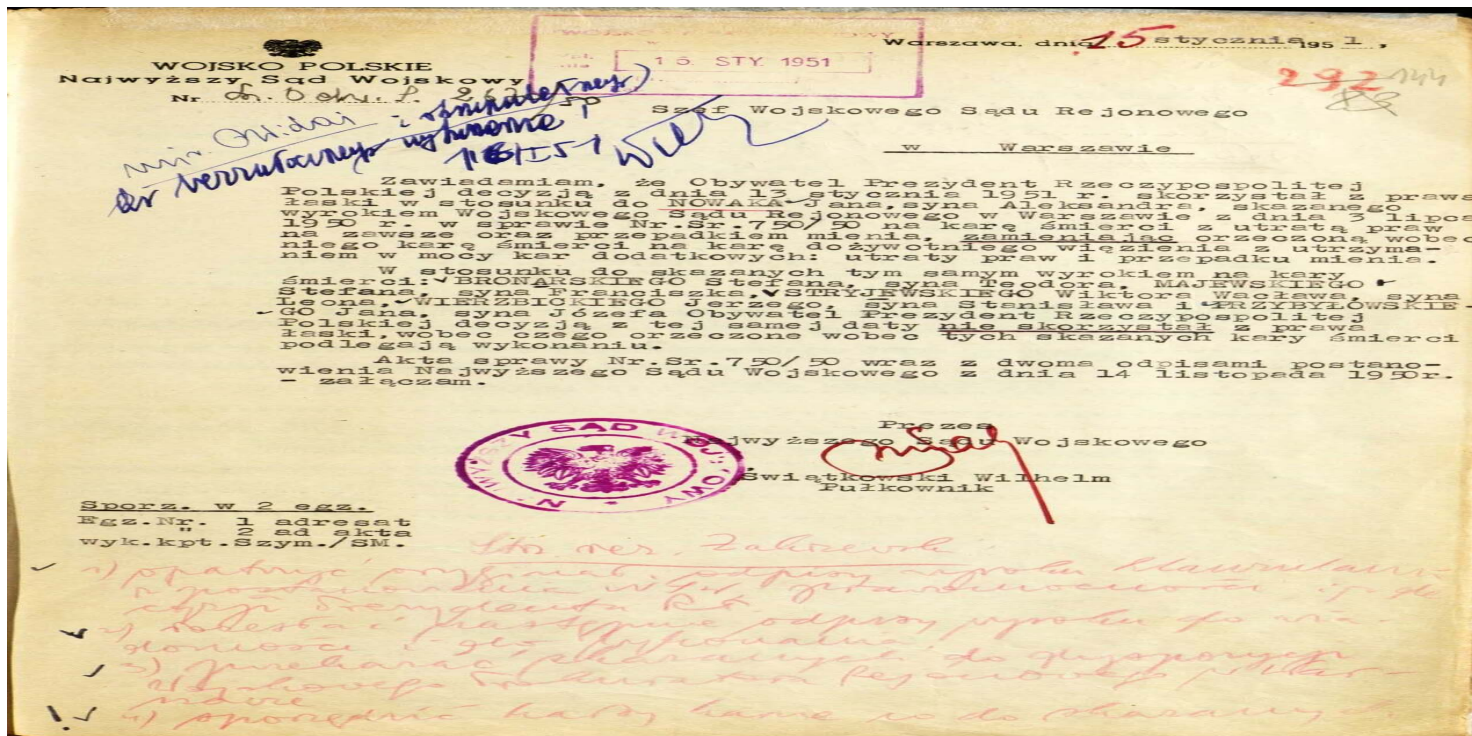

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/zbrodnie-komunistyczne/126484,Niezlomni-z-ziemi-plockiej-11-Grupa-Operacyjna-NSZ.html>

Pismo płk. Wilhelma Świątkowskiego, prezesa Najwyższego Sądu Wojskowego, informujące szefa WSR w Warszawie o decyzji prezydenta RP Bolesława Bieruta w sprawie skazanych wyrokiem z 3 VII 1950 r. Warszawa, 15 I 1951 r. (z zasobu IPN)

ARTYKUŁ

Niezlomni z ziemi plockiej. 11. Grupa Operacyjna NSZ

OKRES HISTORYCZNY

(1948-1956) Stalinizm w Polsce

Autor: ELŻBIETA STRZESZEWSKA 03.07.2026

3 lipca 1950 r. Wojskowy Sąd Rejonowy w Warszawie, pod przewodnictwem płk. Mieczysława Widaja, wydał wyrok w procesie przeciwko członkom

komendy 11. Grupy Operacyjnej NSZ (NZW).

„Z uwagi na zacieklą nienawiść do demokratycznego ustroju i z uwagi na brak przesłanek, które by pozwalały rokować nadzieję poprawy – skazani nie zasługują na ułaskawienie”

– z opinii składu sędziowskiego WSR w sprawie ułaskawienia.

Pierwszy okres działalności

11. Grupa Operacyjna NSZ (NZW) powstała latem 1946 r. z inicjatywy byłych żołnierzy Inspektoratu Płocko-Sierpeckiego Armii Krajowej: por. Ludwika Kamińskiego „Wyrwy” i por. Stefana Bronarskiego „Romana”. Podporządkowana bezpośrednio Komendzie Głównej Narodowego Zjednoczenia Wojskowego, działała na pograniczu województw warszawskiego i bydgoskiego, w powiatach: płockim, płońskim, sierpeckim, mławskim, włocławskim, lipnowskim i rypińskim, częściowo też działdowskim i ciechanowskim.

W pierwszym okresie działalność organizacji skupiona była przede wszystkim na zbieraniu materiałów wywiadowczych i akcjach porządkowych.

Funkcję jej komendanta pełnił por. Stefan Bronarski „Roman”, zaś w skład sztabu wchodził: por. Jan Przybyłowski „Onufry”, por. Stefan Majewski „Szczepan”, Stanisław Lewandowski „Ogrodnik”, por. Józef Boguszewski „Lew”, por. Franciszek Majewski „Słony” oraz por. Jerzy Wierzbicki „Dodek”.

W pierwszym okresie działalność organizacji skupiona była przede wszystkim na zbieraniu materiałów wywiadowczych i akcjach porządkowych. Funkcjonujące w jej ramach patrole chroniły m.in. ludność cywilną przed rosnącym po wojnie bandytyzmem, niejednokrotnie działającym „pod patronatem” przejmujących władzę przedstawicieli reżimu komunistycznego.

Eskalacja

Intensyfikację działalności bojowej i propagandowej 11. Grupy Operacyjnej NSZ na zachodnim Mazowszu przyniósł rok 1948. Przeprowadzone wówczas akcje bojowe i karne, a także walki stoczone z grupami operacyjnymi MO i UB oraz wojskami KBW, skłoniły resort bezpieczeństwa do podjęcia działań, które ostatecznie doprowadziły do rozbicia organizacji.

W krótkim czasie w ręce bezpieki wpadli prawie wszyscy szefowie struktur powiatowych oraz większość członków siatek, a 8 lutego 1949 r. (wskutek donosu) również dowódca oddziału bojowego sierż. Wiktor Stryjewski „Cacko”.

W tym celu w Wojewódzkim Urzędzie Bezpieczeństwa Publicznego w Warszawie wszczęto wówczas sprawę o kryptonimie „Mordercy”. Powstała również specjalna grupa operacyjna, złożona z funkcjonariuszy UB z Warszawy, oraz z Powiatowych Urzędów Bezpieczeństwa Publicznego i Komend Powiatowych MO z Mławy, Płocka, Płońska i Sierpca, a także z Rypina i Lipna. W ciągu następnych tygodni grupy specjalne UB, MO i ORMO, wzmocnione żołnierzami KBW, codziennie przeczesywały teren w poszukiwaniu partyzantów, przeprowadzając rewizje zabudowań wszystkich osób podejrzewanych o współpracę z podziemiem.

Prowadzone na niespotykaną dotychczas skalę działania operacyjne wkrótce przyniosły oczekiwany skutek: 26 września 1948 r. w walce z grupą operacyjną MO i UB zginął por. Franciszek Majewski „Słony”. Tego samego dnia w Warszawie UB zatrzymało kilkudziesięciu członków i współpracowników organizacji, w tym m.in. por. Stefana Bronarskiego „Romana”, por. Jana Przybyłowskiego „Onufrego” i Stanisława Lewandowskiego „Ogrodnika”. Kilka dni później aresztowano w Krakowie por. Stefana Majewskiego „Szczepana”, a we Wrocławiu Informacja Wojskowa zatrzymała por. Jerzego Wierzbickiego „Dodka”. W krótkim czasie w ręce bezpieki wpadli prawie wszyscy szefowie struktur powiatowych oraz większość członków siatek, a 8 lutego 1949 r. (wskutek donosu) również dowódca oddziału bojowego sierż. Wiktor Stryjewski „Cacko”.

Sierżant Wiktor Stryjewski
„Cacko”, „Zbyszko”, „Wyrwicz”,
żołnierz Armii Krajowej, ROAK,
NZW, dowódca oddziału
bojowego 11. Grupy Operacyjnej
NSZ (NZW). Wyrokiem
Wojskowego Sądu Rejonowego w
Warszawie z 3 VII 1950 r. skazany
na trzydziestośmiokrotną karę
śmierci, pozbawienie praw
publicznych i obywatelskich praw
honorowych na zawsze oraz
przepadek całego mienia.
Stracony w więzieniu
mokotowskim przy ul.
Rakowieckiej w Warszawie 18 I
1951 r. (fot. z zasobu IPN)

Porucznik Stefan Bronarski
„Liść”, „Roman”, żołnierz Armii
Krajowej, Narodowej Organizacji
Wojskowej, Narodowych Sił
Zbrojnych, Narodowego
Zjednoczenia Wojskowego.
Wyrokiem Wojskowego Sądu
Rejonowego w Warszawie z 3 VII
1950 r. skazany na pięciokrotną
karę śmierci, pozbawienie praw
publicznych i obywatelskich praw
honorowych na zawsze oraz
przepadek całego mienia.
Stracony w więzieniu
mokotowskim przy ul.
Rakowieckiej w Warszawie 18 I
1951 r. (fot. z zasobu IPN)

Jerzy Wierzbicki „Henryk”,
"Dodek", żołnierz AK (potem
ROAK, a następnie NOW i NZW),
powstaniec warszawski. W 1945
r. (na polecenie Bronarskiego)
funkcjonariusz w PUBP w Sierpcu,
w latach 1946-1948 podchorąży w
Oficerskiej Szkole Piechoty we
Wrocławiu. Skazany 3 VII 1950 r.
na czterokrotną karę śmierci,
pozbawienie praw publicznych i
obywatelskich praw honorowych
na zawsze oraz przepadek całego
mienia. Stracony w więzieniu
mokotowskim przy ul.
Rakowieckiej 18 I 1951 r. (fot. z
zasobu IPN)

Zdjęcie sygnalityczne Jana
Nowaka „Koraba”, żołnierza
Narodowej Organizacji Wojskowej
i AK (później ROAK), ostatniego
komendanta Inspektoratu Płocko-
Sierpeckiego Armii Krajowej,
wykonane w WUBP w Warszawie
w 1948 r. Skazany na dwukrotną
karę śmierci, pozbawienie praw
publicznych i obywatelskich praw
honorowych na zawsze oraz
przepadek całego mienia, w 1951
r. został ułaskawiony przez
Bolesława Bieruta. Karę śmierci

zamieniono wówczas na
dożywocie. Więzienie opuścił w
1956 r. (fot. z zasobu IPN)

Proces i wyrok

Po długim, brutalnym śledztwie, 19 czerwca 1950 r., na ławie oskarżonych zasiedli niemal wszyscy żyjący członkowie sztabu 11. Grupy Operacyjnej NSZ: por. Stefan Bronarski Roman", por. Stefan Majewski „Szczepan", por. Jerzy Wierzbicki „Dodek", por. Jan Przybyłowski Onufry", plut. Stanisław Lewandowski „Ogrodnik", a także sierż. Wiktor Stryjewski „Cacko" oraz niebędący członkiem Narodowego Zjednoczenia Wojskowego, ostatni komendant Inspektoratu Płocko-Sierpeckiego Armii Krajowej, por. Jan Nowak „Korab".

Bolesław Bierut nie skorzystał z prawa łaski w stosunku do większości osądzonych. Wyroki śmierci zostały wykonane, przez rozstrzelanie.

Wyrok został ogłoszony 3 lipca 1950 r., po blisko dwutygodniowym pokazowym procesie, opisywanym szczegółowo w prasie i relacjonowanym przez radio. Spośród siedmiu oskarżonych, sześciu zostało skazanych na wielokrotne kary śmierci. Najsurowiej potraktowano Wiktora Stryjewskiego, który otrzymał trzydziestoośmiokrotną karę śmierci z jednoczesnym pozbawieniem praw publicznych i obywatelskich praw honorowych na zawsze i z przepadkiem całego mienia. Jednocześnie, w odrębnej opinii, sąd zdecydowanie orzekł, że

„skazani nie zasługują na ulaskawienie".

RP Bolesława Bieruta w sprawie
skazanych wyrokiem z 3 VII 1950
r. Warszawa, 15 I 1951 r. (z
zasobu IPN)

Jeden z artykułów prasowych,
prawdopodobnie z „Trybuny
Ludu”, donoszących o przebiegu i
zakończeniu procesu członków
komendy 11. Grupy Operacyjnej
NSZ (NZW), lipiec 1950 r. (z
zasobu IPN)

Bolesław Bierut nie skorzystał z prawa łaski w stosunku do większości osądzonych. Wyroki śmierci zostały wykonane, przez rozstrzelanie, 18 stycznia 1951 r. przez osławionego kata więzienia przy ul. Rakowieckiej w Warszawie – Aleksandra Dreja. Tylko w przypadku Jana Nowaka karę śmierci zamieniono na dożywotnie więzienie.

**Płk Mieczysław Widaj, w 1950 r.
zastępca szefa Wojskowego Sądu
Rejonowego w Warszawie,
przewodniczący składu
sędziowskiego podczas procesu
członków komendy 11. Grupy
Operacyjnej NSZ (NZW). Zdjęcie z
akt personalnych żołnierza (fot. z
zasobu IPN)**

**Aleksander Drej - kat więzienia
mokotowskiego w Warszawie.**

Zdjęcie z akt personalnych
funkcjonariusza MO (fot. z zasobu
IPN)

* * *

Miejsce pochówku straconych pozostaje nieznane. Do dziś, dzięki pracom prowadzonym przez Biuro Poszukiwań i Identyfikacji IPN w kwaterze „Ł” na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach, odnaleziono i zidentyfikowano jedynie szczątki Jana Przybyłowskiego.

W zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej znajdują się liczne materiały archiwalne dotyczące działalności niepodległościowej 11. Grupy Operacyjnej NSZ (NZW). Są to przede wszystkim materiały operacyjne wytworzone przez bezpiekę w ramach inwigilacji struktur podziemia antykomunistycznego, a także akta śledcze, sądowe i więzienne. Wśród nich znajduje się także „Archiwum nielegalnego związku NSZ (Narodowe Siły Zbrojne) należące do Bronarskiego Stefana, ps. »Roman«”.

Więcej interesujących materiałów na profilu **Archiwum IPN**

COFNIJ SIĘ